

Tom-Henrik Sirviö

20.5.2024

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 21.5.2024 klo 12.15

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi, HE37/2024 vp

- Hallituksen esitykseen sisältyy työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoon liittyviä muutoksia sekä joitakin palveluprosessiin liittyviä uudistuksia. STTK katsoo, että ehdotukset ovat **pääosin kannatettavia**.
- Palveluprosessia ehdotetaan muutettavan siten, että kolmen kuukauden kuluessa päätyvissä työttömyysjaksoissa työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskustelu ei poikkeuksia lukuun ottamatta järjestetä. Ehdotus on perusteltu.
- STTK kuitenkin muistuttaa, että tämän muutoksen yhteydessä ja jatkossa palveluprosessin mahdollisen keventämisen yhteydessä on varmistettava **vapautuvan resurssin oikea kohdentaminen**.

Esityksellä edistetään palveluiden siirtymää

Hallituksen esityksellä muutetaan työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyviä lakeja. Esityksen tavoitteena on edistää työvoimapalveluiden järjestämisvastuun sujuvaa siirtoa ja muutokset ovat osin teknisiä. Hallituksen esitys sisältää myös ei-teknisiä muutoksia työnhakijan palveluprosessiin.

STTK kannattaa pääosin ehdotettuja muutoksia. Työvoimapalveluiden järjestämisen sujuvan siirtymän varmistaminen on tärkeää. Tähän kuuluu olennaisesti esimerkiksi asiakastietojen käsittelyyn, valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin, henkilöstön siirtymiseen ja kehittämis- ja hallintokeskukseen liittyvät kokonaisuudet, joita esityksessä uudistetaan. Toisaalta työnhakijan palveluprosessiin liittyy kehittämistarpeita, joiden osalta hallituksen esitys ottaa ensiaskeleita.

STTK kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että osassa esitystä **kokonaistaloudellinen ajattelu ansaitsisi enemmän tilaa**.

Tom-Henrik Sirviö

20.5.2024

Esimerkiksi valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja koskevassa kohdassa kuvataan, että palveluja kehitetään yhteistyössä työvoimaviranomaisten kanssa ottaen huomioon käytettävissä olevat määrärahat. Kustannusten huomioiminen on tärkeää ja sinänsä selkeää. Asian mainitsemiseen lain tasolla liittyy kuitenkin riskejä, eikä sitä voida pitää tavanomaisena. On mahdollista, että kehittämis-tehtävistä kieltäydytään pykälän muotoilun takia. Tämä taas voi huonoimmassa tilanteessa johtaa siihen, että kehitystyötä tapahtuu itsenäisemmin alueilla. Se ei todennäköisesti ole koko julkisen talouden tai järjestelmien yhteensopivuuden näkökulmasta perusteltua.

Ensiaskleet palveluprosessin uudistamiseen

Esityksessä otetaan ensimmäiset askeleet työnhakijan palveluprosessin uudistamiseen. Työnhakijan palveluprosessia muutetaan tilanteissa, joissa työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden sisällä tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Näissä tapauksissa työnhakukeskusteluja tai täydentäviä työnhakukeskusteluja ei järjestetä. Lisäksi näissä tilanteissa asiantuntijoiden harkintavaltaa lisätään työnhakuvelvollisuuden osalta.

Esityksen mukaan työnhakijoita, joilla työnhaku päättyy kolmen kuukauden sisällä työnhaun aloittamisesta työhön menon tai opintojen aloittamisen vuoksi tai työvoiman ulkopuolelle siirtymisen vuoksi työnhakijan aloittaessa varusmiespalveluksen tai perhevapaan on noin 15 500 vuodessa. Hallituksen esityksen arvion mukaan sääntelyn muutos tarkoittaisi, että täydentäviä työnhakukeskusteluja järjestettäisiin noin 39 000 vähemmän. Tämä vastaa 1,7 prosenttia keskustelujen arvioidusta kokonaismäärästä tai 2,6 prosenttia keskustelujen toteutuneesta kokonaismäärästä. Resurssien näkökulmasta esityksessä arvioidaan, että oletuksella haastatteluun käytetystä 30 minuutin ajasta muutos tarkoittaisi noin 11 henkilötyövuoden vapautumista.

STTK katsoo, että hallituksen esityksessä kuvattu tapa uudistaa työnhakijan palveluprosessia näissä tilanteissa on kannatettava. Kaiken kaikkiaan esitetyt muutokset koskevat suhteellisen pientä osaa työnhakijoista ja muutoksen avulla vapautuva resurssi on varsin rajattu. Siitäkin huolimatta **on olennaista, että palveluja voidaan resurssien vapautumisen seurauksena ohjata niitä enemmän tarvitseville ja henkilökohtaisesta palvelusta eniten hyötyville.**

Tom-Henrik Sirviö

20.5.2024

Vapautuvan resurssin on kohdennuttava työnhakijoiden palveluihin

Vaikka työnhakijan palveluprosessin uudistaminen hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla on perusteltua, liittyy niin ehdotuksen toimeenpanoon kuin ennen kaikkea työnhakijan työvoimapalveluprosessin jatkokehittämiseen riskejä. Hallituksen esityksessä kuvataan esitettyjen muutosten suhdetta perustuslakiin. Tässä yhteydessä tuodaan esiin, että palveluprosessin keventämisen seurauksena vapautuvaa resurssia voitaisiin ohjata enemmän palvelua kaipaavien työnhakijoiden palveluun. **Tästä on välttämätöntä pitää kiinni myös arjen toiminnassa.**

Työvoimapalveluiden resurssit eivät nykyiselläänkään riitä uuden työvoimapalvelumallin toimeenpanoon kuten muun muassa Valtiontalouden tarkastusviraston arviossa on kuvattu¹. Samaan aikaan julkisen talouden haasteellinen tila voi luoda palveluiden järjestäjille palvelukehittämisen näkökulmasta väärä kannustimia. On mahdollista, että vapautuva lainsäädäntö johtaa resurssien paremman kohdistamisen sijaan säästöihin. Näin ei voi käydä vaan työllisyyden ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi on huolehdittava, että **palveluprosessin muutoksissa vapautuva resurssi todella käytetään muiden työnhakijoiden palvelemiseen eikä sitä esimerkiksi säästetä.**

Esityksessä on myös poikkeamia, joissa työnhakukeskusteluja järjestetään myös jatkossa kolmen kuukauden käytännöstä huolimatta. Esimerkiksi tilanteissa, joissa palkkatuettu työ on alkamassa kolmen kuukauden sisällä, työnhakukeskusteluja järjestetään jatkossakin. Vaikka hallituksen esityksen säädöskohtaisissa perusteluissa tälle on esitetty perusteita, herää kysymys keskustelujen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Vaikka palkkatuettuun työhön työllistyvillä on varmasti keskimäärin erilaisia tarpeita kuin muilla työllistyvillä, olisi poikkeuksien hyödyllisyyttä tarpeen vielä selvittää ja soveltuvilta osin lisät kaavamaisen toteutuksen sijaan työnhakijan tarpeita. Jatkokehittämisessä **poikkeukset tulisi käydä läpi, niistä tulisi luopua soveltuvilta osin ja ohjata vapautuva resurssi muuhun palveluun.**

Lisätietoja

Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti
tom-henrik.sirvio@sttk.fi

¹ Valtiontalouden tarkastusvirasto (2023): Vaikeasti työllistyvien työvoimapalvelut Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin, TYP-toiminnan ja SIB-mallin toimivuus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 16/2023.